

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. №4651-17 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/465117/page2?nreg=465117&find=2&text=%F1%E2%B3%E4%EE%EA&x=0&y=0>

3. Чаплинський К.О. Тактика проведення окремих слідчих дій: Монографія. – Д., 2006., с. 416.

4. Салтевський М.В. Криміналістика (у сучасному викладі): Підручник. – К., 2005, с. 588.

Каланча І.Г.

прокурор Київської місцевої прокуратури №2;

аспірант,

ПВНЗ «Європейський університет»

КРИМІНАЛЬНА ПРОЦЕСУАЛЬНА ФОРМА: ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Застосування системного підходу до впровадження інноваційних рішень в кримінальну процесуальну діяльність потребує вдосконалення *кримінальної процесуальної форми* (далі – КПФ) – встановленого кримінальним процесуальним законом порядку здійснення кримінального провадження (в цілому, на окремих стадіях, етапах, процесуальних діях, тощо), спрямованого на вирішення завдань, визначених ст. 2 КПК України.

Не погоджуємося з думкою Л.М. Лобойка, що КПФ, активно розроблювана в радянський період розвитку теорії кримінального процесу, виконала своє функціональне призначення: забезпечити одноманітність провадження у кримінальних справах всіма органами досудового розслідування, прокуратури і суду...» [2, с. 42, 43].

Враховуючи, що кримінальні процесуальні процедури передбачають суттєві обмеження, а за наявності підстав і позбавлення фундаментальних прав і свобод людини, як вірно зазначає В. Трофименко, «деталізація процесуальної форми уявляється цілком виправданою, перш за все, з позицій мотивації суб'єктів кримінальної процесуальної діяльності до добросовісної поведінки, перешкоджання зловживанню владою...» [6, с. 69].

В даному випадку не слід плутати КПФ з формалізмом – беззастережним дотриманням правил, букви закону, наданні переваги їх

зовнішній формі, нерідко за рахунок зовнішнього змісту [7, с. 298]. Якщо процесуальна форма, безумовно, являє собою правову і соціальну цінність, то формалізм у сфері кримінального процесу має наслідки негативного характеру, як то бюрократизм, порушення розумних строків, тощо.

Свого часу Ш. Монтеск'є дуже точно відзначив, що якщо на судові формальності поглянути як на перешкоди, які ускладнюють громадянину захист своїх прав та інтересів, то можна відшукати їх надто багато. Якщо ж судові формальності розглядати з точки зору їх відношення до свободи і безпеки громадян, то їх надто мало, оскільки всі ускладнення, витрати та зволікання і самі помилки правосуддя є тією ціною, яку громадянин сплачує за свободу [3, с. 225].

З точки зору юридичної антропології, юридичні форми залишаються для людей безглуздими, вони більше не є символами, більш того, означають для них уособлення права клерками, юристами, судовим і навколосудовим персоналом. Заперечення формалізму є заперечення того права і тієї юстиції, які сприймаються людьми як щось чужорідне [4, с. 295]. Тут і негативне сприйняття стереотипної вітчизняної процесуальної процедури, зумовлене репресивним та бюрократичним характером кримінальної юстиції радянської доби.

Тобто, з одного боку, КПФ є об'єктивно потрібна для забезпечення належної правової процедури, а з іншого боку, потребує переосмислення.

Передумовою для розробки системних змін та пропозицій є визначення **елементів** КПФ.

Відсутність одностайного підходу вчених щодо даного питання обумовлює потребу формування власної класифікації на основі аналізу КПФ.

Враховуючи характерний для кримінального процесуального права спеціальний дозвільний тип правового регулювання, в основі якого лежить формула: «дозволено лише те, що прямо передбачено законом», КПФ притаманні зрозумілість, визначеність, дискретність, масовість та результативність.

Наведені властивості притаманні алгоритмам [1, с. 7]. Відтак, першим елементом КПФ варто визначити кримінальний процесуальний алгоритм.

На нашу думку, *кримінальні процесуальні алгоритми* – це система процесуальних дій та процесуальних рішень, засад, підстав, умов,

послідовності, порядку, строків і гарантій їх виконання, а також їх виконавців – суб'єктів процесу [5].

Однак алгоритм – не єдиний елемент КПФ, адже невід'ємною частиною останньої є фіксування процесу.

Зберігання інформації з моменту винайдення людством писемності передбачає спосіб фіксування та інструмент фіксування.

З початку існування право та процес мали своє вираження: в Законах Ману Стародавньої Месопотамії (XVIII ст. до н. е.) – це глиняні таблиці, в Афінійській державі (510-322 р.р. до н. е.) – спеціальні посудини (горщики, скриньки), у середньовічній Європі та Російській імперії – папір. Матеріальне вираження (закріплення) процесу, як і все в природі та людстві, розвивалось. Цей прогрес триває та переживає чергову стадію трансформації: з паперового формату фіксування до електронного [5, с. 75-76]. Так, при фіксуванні на глиняних таблицях інструментом кримінального процесу виступали глина та прилади для вчинення напису на ній; далі – посудини (горщики, скриньки), папір та перо (ручка, друкарська машинка, комп'ютер та принтер), а сьогодні це електронні інформаційні системи. Вказане відображає два самостійні, однак функціонально нерозривні елементи КПФ: **фіксування кримінального процесу та інструменти кримінального процесу.**

Щодо фіксування кримінального процесу, це питання врегульовано в Главі 5 КПК України.

На нашу думку, **фіксування кримінального процесу** – це визначений кримінальним процесуальним законом спосіб закріплення ходу та результатів кримінального провадження на носіях інформації, для збирання, зберігання та наступного використання кримінальної процесуальної інформації.

Питання інструментів кримінального процесу врегульовано в КПК України фрагментарно. Оскільки оформлення паперових процесуальних документів здійснюється за допомогою загальнозживаних засобів (текстовий редактор, принтер), на нашу думку даний елемент КПФ варто розглядати з точки зору спеціалізованого інструментарію – електронного сегменту кримінального провадження. Зокрема, КПК України передбачені: Автоматизована система документообігу суду(далі – АСДС) (ст. 35); Єдиний реєстр адвокатів України (ст. 45); Єдиний реєстр досудових розслідувань (далі – ЄРДР) (ст. 214 та ін.); Єдиний державний реєстр судових рішень (ст. 535); Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань (ст. 535). Водночас, в КПК України не закріплено процесуальний статус наведених

електронних систем, порядок внесення й отримання інформації, правовий режим такої інформації, її вплив на процес, тощо.

На сьогодні найефективнішим прикладом кримінального процесуального інструменту є АСДС, де автоматизовано процедуру розподілу матеріалів кримінального провадження між суддями, усунувши суб'єктивний фактор на цьому етапі. Також варто відзначити ЄРДР, що забезпечує формування електронного процесуального документу, спілкування спеціалізованих суб'єктів сторони обвинувачення в електронному середовищі та частково процесуальний контроль. Разом з тим, в ЄРДР відсутня автоматизація процесуальних процедур.

На нашу думку, **інструменти кримінального процесу** – це визначені кримінальним процесуальним законом спеціалізовані правореалізаційні засоби, що забезпечують здійснення кримінальних процесуальних процедур; створення, збирання, зберігання, захист, облік та використання процесуальної інформації; взаємодію суб'єктів провадження та здійснення процесуального контролю.

Отже, елементами КПФ є **алгоритми, фіксування та інструменти (правореалізаційні засоби)**. Вони не є автономними категоріями, а тісно переплетені між собою, відтак їх реформування можливе лише комплексно.

Реформування КПФ передбачає два аспекти змін: технічний і юридичний.

Технічний аспект має на увазі вдосконалення КПФ без внесення змін до кримінального процесуального закону, користуючись лише наявними процесуальними механізмами. Однак, в такому разі потрібна масова ініціатива та самоорганізація суб'єктів правозастосування, які наразі відсутні.

Юридичний аспект передбачає реформування КПФ шляхом внесення змін до КПК України. Даний спосіб, безумовно, ефективніший, оскільки зобов'язує суб'єктів провадження застосувати саме інноваційну процедуру. Однак якщо за технічних змін можливо йти шляхом «спроб і помилок», то за умови кардинального переосмислення КПФ в напрямку електронних процедур необхідне ґрунтовне теоретичне підґрунтя та практична апробація процедур у формі пілотних проектів.

Вбачається, що такий процес має бути поетапним, нормативно закріпленим на рівні загальнодержавної стратегії реформування.

Список використаних джерел:

1. Вступ до програмування мовою С++. Організація обчислень : навч. посіб. / Ю.А. Белов, Т.О. Карнаух, Ю.В. Коваль, А.Б. Ставровський. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. – 175 с.
2. Лобойко Л.М. Реформування кримінально-процесуального законодавства в Україні (2006–2011 роки) : монографія / Л.М. Лобойко ; М-во внутр. справ України. – К. : Істина, 2012. – Ч. 1. – 288 с.
3. Монтескьє Ш. О духе законів / Ш. Монтескьє // Избранные произведения. – М., 1955. – 799 с.
4. Рулан Н. Юридическая антропология. Учебник для вузов // Перевод с франц. Отв. ред. С. Нерсеянц. – М.: Издательство НОРМА, 2000. – 310 с.
5. Столітній А.В. Електронне кримінальне провадження: передумови виникнення, сучасний стан та перспективи розвитку: монографія / А.В. Столітній – К. : Видавничий дім «АртЕк», 2016. – 738 с.
6. Трофименко В. Проблема співвідношення кримінальної процесуальної форми і формалізму / В. Трофименко // Вісник Національної академії правових наук України. – 2015. – № 4. – С. 67-75.
7. Юридична енциклопедія: В 6 т. / ред. кол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) [та ін.]. – К.: Т. 6: Т-Я. – 2004. – 768 с.

Павелко Ю.Р.

аспірант,

Інститут права та психології

Національного університету «Львівська політехніка»

**ФОРМУВАННЯ ПРИВАТНОЇ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ
ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАРАЖЕННЯМ ВІРУСОМ
ІМУНОДЕФЦИТУ ЛЮДИНИ ЧИ ІНШОЮ НЕВИЛІКОВНОЮ
ІНФЕКЦІЙНОЮ ХВОРОБОЮ АБО ВЕНЕРИЧНОЮ ХВОРОБОЮ
В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

ВІЛ-інфекція, СНІД та деякі хвороби, які передаються статевим шляхом, залишаються поки що невиліковними й призводять до смертельного результату, викликають соціально-економічні та демографічні наслідки, створюють небезпеку особистої, суспільної й державної безпеки, що, у свою чергу, зумовлює необхідність захисту прав та законних інтересів населення. Саме тому уряд несе відповідальність за керівництво національною діяльністю з боротьби з венеричною хворобою, ВІЛ-інфекцією та СНІДу, оскільки саме він визначає національні пріоритети й контролює ресурси [1].